

Vinterfiske med krok under isen

av

Curt Segerstråle

Då det gäller skärgårds- och insjövatten, där krokfiske med framgång kan bedrivas, så torde man i få fall finna redskap, som på ett mera ekonomiskt sätt taga fisken ur vattnet än just krokredskapen. De äro billiga i anskaffning, fånga effektivt fisk och kräva icke stor arbetsstyrka.

Det är främst lake och gädda, som — förutom torsk i våra yttre, djupa vatten, speciellt uti SW-Finland — komma i fråga som huvudsakliga fångstobjekt, alltså två utpräglade rovfiskar men med avsevärt olika levnadssätt och vanor.

Laken en glupsk och nyfiken, lätt-fångad fisk.

Laken är den mera glupska av de två. Den förtär nämligen med begärlighet icke blott massor av småfisk, där den kommer över dylika, utan även bottendjur av allehanda slag. Och en större romtjuv på fiskens lekplatser än laken torde knappast finnas, åtminstone ej i våra sikförande älvar, vilket bl. a. mina undersökningar i nov. 1939 uppe i Nykarleby älv på sikens lekplatser givit vid handen.

Men icke nog med att laken i frihet förtär allt möjligt, som den blott kommer över. Även i fångenskap slukar den mindre fisk — även död sådan — med en glupskhet, som är häpnadsväckande. På detta faktum bygger bl. a. åländska fiskuppköparens taktik

att på senhösten fara upp till Österbotten med sina fisksumpar för att köpa upp lake och sedan mata den i sump med strömmingrester och annat fiskavfall. När det sedan bär av till Stockholm med lasten, så har dessa ålänningar extra fin lake att bjuda på. Skräpfisken har omsatts i fint lakkött på ett ekonomiskt fördelaktigt sätt.

Nämnas må i detta sammanhang, att det finnes fiskare, som med framgång mata sina lakar i sump även med — havergrynsgröt. Även matrester av annat slag hava kommit till användning. Laken är en allätare — svinet bland våra fiskar.

Till lakens egenheter kommer ännu att den har oförklarligt stort intresse för vita föremål i vattnet. Om det är pur nyfikenhet, eller om detta sammanhör med ett instinktivt intresse för andra lakars vita bukar i lektiden och närmast före denna, är något som jag ej kan uttala mig om. Faktum är att laken är ytterst begiven på att undersöka, av vad art de vita föremål äro, som den träffar på.

Detta är en kunskap, som icke stammar från gårdagen. Inne i Finland har man sedan länge tillbaka använt sig av i bottnet stuckna vita björkstammar och en mjärde med »strytten« nedåt, fästa vid stammens övre ända just under vaken. Andra hava satt en vit björkstam på bottnen och vid vardera ändarna ett ryssjehuvud. I båda

allen har man räknat med — och det fullt berättigat — att laken skall simma fram och tillbaka längs stammen och så slutligen komma in i respektive med ingång försedda skbragder.

Ställvis plägar man även sätta vita björkstammar under isen och begagna dem som ett slags »långrevar«. Lämpliga, något avubbade kvistar hava nämligen lämnats kvar och i deras ändar har tafsar bundits med krok och pågillrade beten. En sida av stammen har dock helt befriats från kvistar, så att fångstredskapet intagit ett enkelt läge på botten. På en, sådan »långrev« har man ibland kunnat få åttio till hundra lakar vid en enda vittjning.

Men även vid vanligt krokfiske har man dragit nytta av lakens begivenhet på vitt. Man använder sig sålunda ställvis av gamla, vita isolatorer av den typ, som nyttjas på telefonstolpar, till sänke för lakkrokar av bifogad typ. Även vita tygbitar kunna lutas kring de stenar, som användas vid fisket, ja t. o. m. vanligt vitt papper eller vitt läder — om man icke företar sig att måla de vita med oljefärg. Vitt i olika former höjer fisket räntabilitet!

Huru dessa enkla lakkrokar se ut och huru de anbringas under isen tarvar inga vidare förklaringar. Den närslutna bilden ger härvid tydligt besked. Korken, där tavsen med kroken och betet äro bundna vid reven, har till uppgift att med tillhjälp av rev och sten hålla betet på lämpligt avstånd (ca 15 cm) från botten. Inga revklykor äro här nödiga, ty laken slukar betet på stället.

Som bete nyttjas vanligen en halv, färsk strömming, nors eller mört, alltså dött, styckat bete. Kroken trädes så på, att dess udd icke sticker ut eller också så att den ligger tätt till fiskens hud längs denna.

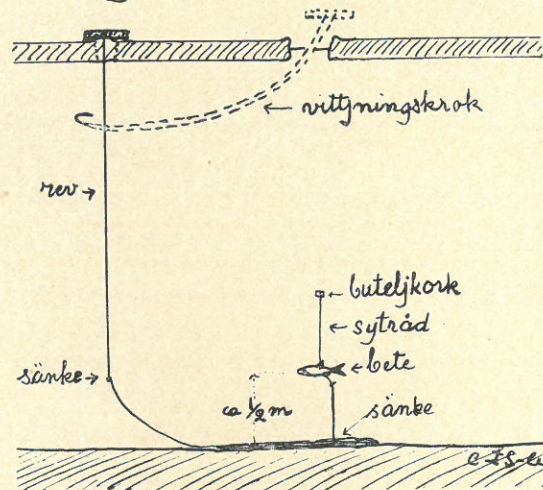
Erinras må ännu på tal om lakfiske att lake ofta finnes även i våra åar och i större bäckar, framför allt då i de djupare lugnvatten och gropar, som bildats nedanför forsar och strida ställen. I Kuggom å i östra Nyland tog jag sålunda vintern 1924 tillsammans med några av mina elever vid fiskarskolan i Pernå på en dag över 30 lakar på 22 krokar vid tre vittjningar. Detta visar, att även små åar kunna vara givande lakfiskeplatser.

Gäddfiske med krok enligt olika metoder.

Gäddfisket under isen med krok fordrar mera raffinerade redskap än lakfisket. Detta beror bl. a. därpå, att gäddan angriper fisken genom ett plötligt anfall — vanligen hugger den betesfisken tvärs över kroppen — och först några ögonblick senare och oftast då på ett visst avstånd från angreppsplatsen slukar betesfisken — om den därtill har lust. Ofta spottar ju gäddan ut fisken genast, såsom alla fiskare väl känna till.

Alltså måste det finnas reservlina, så att icke kroken i förtid kännes av gäddan. Man brukar därför vira upp 5—8 m. extra lina kring en tråklyka eller anbringa reservreven i en liten härva mellan klykändarna och sedan fästa reven på lämpligt, vanligen färdigt utmärkt ställe i en skåra i klykans ena

Gäddkrok utsatt under isen.

ända, så att reven lätt lossnar därur, då gäddan hugger betet. Sedan löper reservreven ut utan större motstånd och möjliggör att gäddan hinner sluka betet, innan reven stramar till.

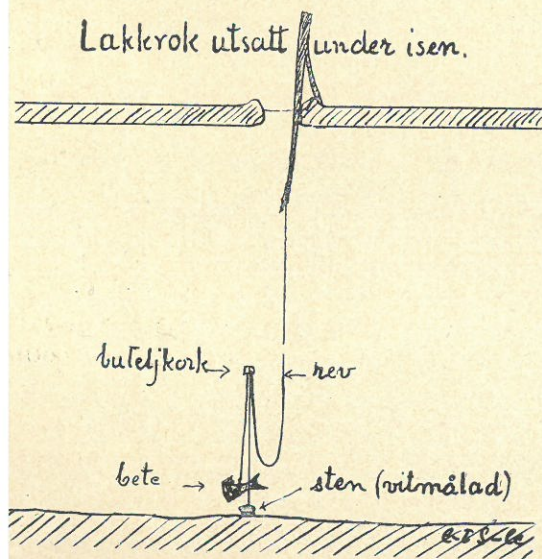
Det finnes dock en avsevärt bättre fiskande utsättningsmetod (se bilden). En vanlig vak öppnas i isen på fiskeplatsen och dessutom en liten sidovak ca 1 m. från kanten av huvudvaken eller en smal, genom isen gående ränna, vars bortre ända ligger ca 1 m. från vakkanten. Här fästes reven, som göres 6—8 m. längre än vattendjupet, vid ett tvärträd och släppes ned i vattnet, sedan man lodat djupet och anbragt ett bly-sänke, eller en liten sten vid reven, så att den spännes ned mot botten. Har man öppnat en sidovak, tages reven upp ur huvudvaken med »vittjningskäppen«, en lång krokig käpp, på vars ända man anbragt en krok av t. ex. galvaniserad järntråd. En liten blybit sättes vid reven ca 60 cm. från ändan samt dessutom några alldeles små tyngder av utplattad blyplåt på själva reven mellan de bägge ändtyngderna. Så påmonteras kroken med det levande betet — eller ett dött sådant — på vanligt sätt i revändan.

Och sedan behöves det blott en sytrådsända och en buteljork samt en krokböjd knappnål, träd under skinnet vid betesfiskens ryggfena för att hava redskapet färdigt till utsättning.

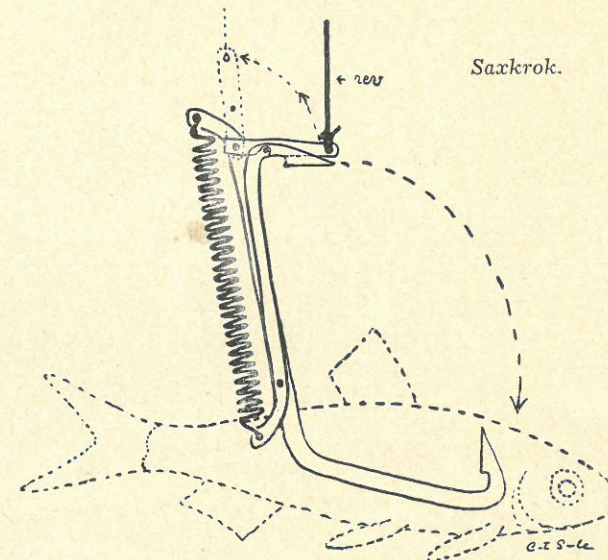
Nedsänkt på botten intar nu betet både som dött och levande ett naturligt läge i vattnet, simmar ej till hälften på rygg som vid utsättning av stångkrok eller vinterkrok på vanligt sätt med klyka. Och hugger en gädda för att släppa betet kort därpå, såsom det ofta inträffar, ligger betet vanligen fortfarande berett att locka andra gäddor till attack, faller ej ned på botten såsom vid vanlig klykkrokutsättning. Även i andra hänseenden har detta här med bild beskrivna fiskesätt företräden framför det vanliga sättet bl. a. genom att icke tjuvfiskare obehindrat kunna plocka bort fisken. Ej heller kråkan rör på dessa krokar, då den mångenstädes helt fräckt vittjar gäddkrokar på våren, då vakarna ej mera frysa till.

Det mest raffinerade fiskeredskapet i krokväg är dock »saxkroken«, som sedan några år införts från Sverige i fiskedriften hos oss. Dess konstruktion och påbetsnings-

Lakkrok utsatt under isen.

Saxkrok.

sätt framgår av bifogade bild. Den anbringas i ändan på en vanlig rev, antingen på klyka, men hårt insatt i klykskåran, eller direkt i en skåra i krokkläppens ända under isen och då så att betet kommer att ligga c:a ½ m. från botten. Reservslingan uppe vid ändan av krokkläppen bör ej vara kortare än 4 m., alltså totala revlängden vattendjupet utökat med åtminstone 3 m.

Som bete kan här användas både nyss döda och konserverade fiskar (jag anser levande beten böra undvikas). Ja t. o. m. vanlig salt strömming har använts som beten i brist på bättre i det inre av Finland och det med stor framgång. Betesfisk för »saxkrok» bör annars helst sättas i stark saltlake eller i svag formalinlösning (vintertid c:a 1 del formalin på 40—50 delar vatten i tillslutbart kärl). Smaken hos betesfisken spelar här ingen roll, ty har en gång gäddan huggit, så sitter den fast, trots att den hade lust att spotta ut betet igen.

Intensivt fiske med krok kräver motsvarande såningsåtgärder.

Den annars så utmärkta »saxkroken» har dock en stor nackdel. Den fiskar nämligen för bra. Sköter man icke vattnen i motsvarande grad genom att inskränka eller helt lämna vårfisket med ryssja och genom intensiv utsättning av gäddyngel, som frambragts på konstgjord väg, så kan »saxkroken», flitigt använd, avsevärt skada fiskevattnen. Dess användning bör därför tillåtas vid utarrendering av fiskevatten blott på villkor att motsvarande såningsåtgärder vidtagas.

Här har bl. a. Fiskodlingens Vänner r. f. en uppgift att fylla, då det i vår gäller gäddyngelutsättning i resp. vatten.

Till denna fråga återkomma vi senare, då våra kläckningscentralers arbete och yngeldistributionen tas upp till behandling i samband med planläggningen av kampanjen för vårsäsongen.

Särtryck ur „Lantmän och Andelsfolk”, årgång 1940, 2.